

ЙОЗЕФ БАНАШ е един от най-успешните съвременни словашки писатели. Той е роден през 1948 г. в Братислава. През 1972 г. завършва „Международна търговия“ в Икономическия университет в Братислава. От 1977 г. работи във Федералното министерство на външните работи на Чехословакия. В периода 1983 – 1988 г. е пресаташе в чехословашкото посолство в ГДР. След 1989 г. става специален пратеник на Чехословакия в Австрия. От 2002 до 2006 г. е депутат в парламента на Словакия и постига големи успехи в парламентарната дипломация.

Той е първият словашки депутат, който по време на един мандат е избран за ръководител на две постоянни делегации на словашкия парламент – словашките делегации при Парламентарната асамблея на Съвета на Европа и при Парламентарната асамблея на НАТО. През 2004 г. Й. Банаш е избран за вицепрезидент на Парламентарната асамблея на НАТО и като такъв е първият словак на този висок пост. Днес живее в Братислава и се занимава с писане на белетристика и публицистика. Автор е на телевизионни, филмови сценарии, драми, есета и повече от 10 романа, много от които са получили престижни награди и се нареждат сред най-продаваните книги в Словакия.

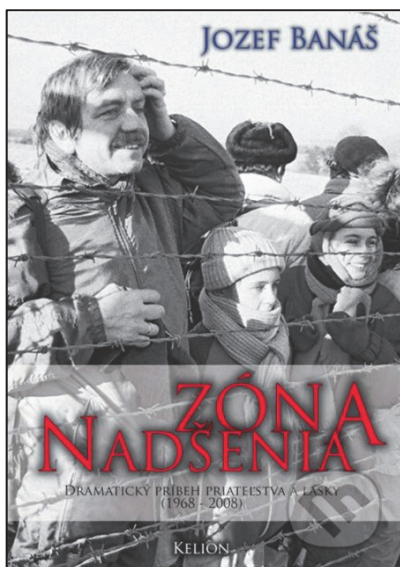
Зона на ентузиазъм (Zóna nadšenia) е сред най-успешните романи на Й. Банаш. Книгата излиза през 2008 г. и веднага получава висока оценка и литературни награди. Преведена е на чешки, полски, украински, хинди, английски, а благодарение на Фабиола Виценова – вече и на български език.

Действието в романа се развива в периода 1968 – 2008 г. Един горещ юлски ден на 1968 г. студентът от Икономическия университет в Братислава Йозеф Балаж (приликата с името на автора не е случайна) заминава за Киев на спортна среща, където се запознава и влюбва в красивата украинка Саша, която има словашки произход. Малко по-късно, през август същата година, във Високите Татри Йозеф се среща с Томас Анкерман от ФРГ, студент по политически науки. Двамата се сприятеляват и откриват, че имат общи възгледи както за спорта, така и за обществено-политическия живот. Но идва съдбовната нощ на 20 срещу 21 август 1968 г., когато войските на страните – членки на Варшавския договор, преминават границата на Чехословакия... Тези събития променят отношенията между словака Йозеф, украинката Саша и германеца Томас. По-нататък в рома-

на следват няколко сюжетни линии, които представят вижданията на всеки един от тримата за превратната 1968 г. и последвалите събития (периода на т.нар. „нормализация“, създаването на ЧСФР и др.). Първоначално у читателя се поражда представа, че това е любовен роман, вероятно и под въздействието на подзаглавието – „драматична история за приятелството и любовта (1968 – 2008)“. Освен превратния живот на тримата герои книгата пресъздава и реалното поведение на конкретни исторически личности, като А. Дубчек, Е. Евтушенко, Р. Дучке, Г. Хусак, В. Брант, Е. Хонекер, Л. Брежнев, В. Хавел, В. Юшченко и др. Описани са важни политически събития, преплетени с многобройни човешки съдби и сложни междуличностни отношения. Със сериозност, но и неподправено чувство за хумор авторът представя живота по време на социализма и някои емблематични за времето прояви, като манифестациите с неизменната трибуна и маркираното с бели линии място пред нея (наречено от автора „зона на ентузиазъм“), където манифестиращите задължително трябва да изразят своя възторг и въодушевление пред партийните кадри. Този роман е ценно свидетелство не само за случилото се през 60-те, 70-те и 80-те години на миналия век. Тук са представени различни виждания за ключови събития от края на ХХ и началото на ХХІ век: падането на Берлинската стена, обединението на Германия и разделянето на Чехословакия, първите стъпки на провъзгласената на 1.1.1993 г. суверенна Словацка република.

Надяваме се, че *Зона на ентузиазъм* ще се хареса на българския читател и ще „добижи“ Словакия до него, като предизвика интерес към нейното недалечно минало и култура.

Даниела Константинова

ЙОЗЕФ БАНАШ. ЗОНА НА ЕНТУСИАЗЪМ (Откъс)

VII глава Киев, 1968

Саша Гриценко, облечена в униформа, стоеше пред майор Кожухин.

– Александра Йосифовна, предайте на дежурния печата, въска, ключовете от бюрото, ключовете от трезора и от Вашия кабинет. В два часа следобед Ви очакват в областната военна администрация. Със себе си вземете само тоалетни принадлежности. Вие ефрейтор ли сте? – попита майор Кожухин от Осмо отделение на Киевския военен окръг.

– Не. Цивилна служителка съм.

– Защо не седнете? – Кожухин ѝ подаде един стол.

Саша седна и изпитателно го загледа.

– Не сте омъжена, предполагам... – опита се да се пошегува Кожухин.

– Не, не съм.

Кожухин се зачете в документите и продължи:

– Вашият баща се е бил в армията на Лудвик Свобода...

– Да. Помагал е при освобождението на Чехословакия.

– Като войник от Съветската армия ли?

– Не. Като войник от Чехословашката армия. Родителите ми са живеели в село Колодне, Иршавски район. Когато през 1930 г. община Колодне е присъединена към Унгария, баща ми заминава за Съветския съюз. Там, в Бузулук, през 1942 г. като чехословашки гражданин се присъединява към батальона на Свобода.

– Доста добре сте запозната с историята... – усмихна се Кожухин.

– Аз всъщност съм словачка...

– Така значи... Вие отивате, така да се каже, за да видите как се е чувствал баща Ви, когато е освобождавал Чехословакия...

– Нещо... такова...

Кожухин дълго гледа Саша въпросително.

– Зачислена сте като административна сила към операционната група на военната авиация на Задкарпатския военен окръг, част от съветския контингент, който заедно с армиите на четирите страни – членки на Варшавския договор, е изпратен в Чехословакия да окаже помощ на нашите чешки и словашки братя в борбата против контрареволуцията. Не трябва да Ви напомням, че тази информация е строго секретна... – Кожухин запали махорката си и дълго вдъхваше дима. – Това е времен-

на операция, няма да има много жени. Знаете, че не можем да изпратим там омъжени другарки... – каза с извинителна нотка в гласа Кожухин.

– Но аз съм готова да замина, другарю майор.

Кожухин остана леко изненадан. От всеки друг бе очаквал безропотно послушание, но от Александра Гриценко малко се боеше. Тя беше приятелка на дъщеря му, но самият той не знаеше много за нея. Знаеше, че Саша има непреклонен характер и винаги ясно и на глас изказва мнението си. От време на време имаше проблеми в Генералния щаб на окръжната администрация. Преди време дори имаше конфликт с поручик Василиев, който ѝ беше забранил на комсомолските срещи да чете стихотворения на Висоцки. Открито симпатизираше на Маяковски, Айтматов, Думбадзе, Ахматова, Есенин, Евтушенко. В кабинета си държеше *Един ден на Иван Денисович* от Солженицин. Книгата не беше забранена, но висшестоящите не обичаха да я виждат. Тъй като Саша не беше член на комунистическата партия, не ѝ обръщаха особено внимание. На Кожухин, от една страна, това му беше симпатично, но от друга, се страхуваше, че Саша може да поквари с идеите си и неговата дъщеря Татяна. Знаеше, че хората в Ужгород хващат и слушат чехословашко радио, макар че по цялата граница бяха разпръснати заглушители. Смущенията във вълните на братската радиостанция объркваха съветските граждани. От време на време Саша също се съмняваше дали контрареволуцията в Чехословакия е действителна, както пишеха съветските вестници. На Кожухин много му олекна, когато Александра учудващо безпроблемно се подчини на заповедта да отиде в Чехословакия.

– Къде ще бъде разположен щабът на въздушните сили?

– От Окръжното военно поделение ще Ви обяснат точно. Градът се казва Слиач. Там има летище. Това е всичко, което знам.

– Ще се радвам да помогна на чехословашките братя в борбата срещу контрареволуцията.

– И аз се радвам, другарко Гриценко, че разбирате нашето интернационално задължение.

Саша се върна в общежитието. Дежурната портиерка въодушевено размахваше колет от Братислава. Саша погледна печата. Две седмици беше пътувал до Киев. В стаята тя го притисна към гърдите си и с трепереща ръка го отвори. Писмото вътре бе доста смачкано. Саша се усмихна. Разбра, че освен нея и изпращача още някой го беше чел. Саша бе сътрудничка към Областното военно управление на Киевския военен окръг. Тя много добре знаеше, че в тези размирни времена всички писма, идващи от Чехословакия, задължително се контролираха.

„Мила Сашенка, изпращам ти обещаните очила. Надявам се да ти бъдат по мярка. Избрах диоптрите точно според твоите инструкции. Надявам се да ти станат и твоите прекрасни тюркоазени очи с тях да изпъкнат още повече. Но не толкова, че да привличат вниманието и на други. Не знам какво става с мен, но след като се върнах от Киев, вече съм друг човек. Ти много ме изненада с твоите познания за Словакия, за нашата литература и история. Затова си позволих да ти изпратя най-новото издание на *Марина* от Сладкович. Началният стих би трябвало да звучи така:

*„Аз сладки пориви, пориви по красота,
възпявам от прелест озарен...
но център, стихия, небе
и единство на красотата моя
е моята Сашенка.“*

Извинявай за моята искреност, но мисля, че действително съм влюбен в теб. Надявам се много скоро да се видим отново.“

Саша притисна писмото към устните си. Засмя се.

– Може би ще се видим дори по-скоро, отколкото очакваш...

VIII глава Вашингтон (Белия дом), 20.08.1968

Беше топъл августовски следобед, 17 часа вашингтонско време. Президентът на САЩ Линдън Джонсън отпиваше от любимото си шотландско уиски „Cutty Sark“ и следеше баскетболния мач на Западната конференция между любимия си отбор, все още непознатите „San Diego Rockets“, и фаворитите „Los Angeles Lakers“. Мачът бе изключително напрегнат, но след първото полувреме „San Diego“ все пак успяха да поведат, което спомогна за доброто настроение на президента. То бе леко помрачено от факта, че съветският посланик искаше да бъде приет точно в този момент. Джонсън трябваше да даде предимство на държавните задължения пред хобито си като почитател на баскетболистите от Тексас.

Секретарят въведе Добринин в Овалния кабинет, който му беше добре познат. Добринин беше посланик на Съветския съюз в САЩ вече шеста година. Президентът го посрещна с широка усмивка. Сътрудниците на президента също му подадоха ръце. В Сан Диего започна второто полувреме на мача и Добринин забеляза, че президентът стана малко нервен. От време на време в пълен разрез с протокола той не успяваше да се съдържи и поглеждаше към екрана. Добринин знаеше за

слабостта на Джонсън към баскетбола и цигарите. Въпреки това му се стори, че президентът пуши повече от обикновено.

– Извинете, малко съм нервен, днес нашите имат шанс да бият „Lakers“. Всъщност изглежда, че и тази година „Lakers“ и Западната конференция ще спечелят, но поне няма да бият лесно. Но работата си е работа. – Президентът се изправи на крака и с лека въздишка изключи телевизора. – Моите сътрудници – председателят на Националния съвет за сигурност Уолт Ростоу и личният ми асистент Джек Валети – не е необходимо да Ви ги представям, мисля.

Добринин не знаеше, че преди няколко часа на работния обяд на президента със съветниците по сигурността и външната политика темата за евентуалното нахлуване на Съветския съюз в Чехословакия въобще не бе обсъждана. Американците не отдаваха голямо значение на това. Основните им проблеми бяха войната във Виетнам и напрежението в района на Близкия изток само една година след шестдневната война. Подробно се обсъждаше и подготовката за преговорите със Съветския съюз относно взаимното ограничаване на стратегически оръжия – SALT.

На 20.08.1968 г., в 11 часа вечерта централноевропейско време, съветският посланик влезе в кабинета на президента. Следваше точно инструкциите, дадени му от Москва, която искаше президентът на САЩ да бъде уведомен за „акцията“ в Чехословакия точно по това време. Следвайки стратегическия план, Москва беше изчислила, че по това време съветските танкове вече щяха да бъдат в Прага. Там се очакваше да ги посрещне ентузиазизираното чехословашко население, а може би дори и вече сформираното временно работническо-земеделско правителство под ръководството на Алоис Индра.

След задължителните учтиви фрази по протокол и предаването на сърдечни поздрави от най-висшестоящите съветски представители Добринин подаде на президента дипломатическа нота.

– Благодаря за информацията, Ваше Превъзходителство – учтиво благодари президентът, като свърши да чете нотата, с която председателят на Президиума на Върховния съвет на СССР Николай Подгорни информираше президента на Съединените американски щати относно това, че през нощта на 20 срещу 21 август армиите на страните от Варшавския договор ще започнат военна операция в подкрепа на социализма в Чехословакия.

Президентът предложи на посланика една цигара. Посланикът учтиво отказа.

– Джак, надявам се, че сте записали точно и вярно всичко, което каза г-н посланикът – президентът се обърна към Валети.

Ръцете на Джак леко трепереха. Кимна. Президентът се замисли за минута, погледна към Ростоу и пак се загледа пред себе си. Челото на Добринин се намръщи в очакване на бурна реакция. В случай на ожесточена критика от страна на най-високопоставените американски представители щабът в Москва му бе разрешил да се позове и на неофициалната позиция на Съветския съюз. Основната им теза беше контрааргумент, позоваващ се на американската инвазия във Виетнам. Разбира се, това становище трябваше да бъде използвано само при една действително крайно неадекватна реакция на президента. Иначе Москва препоръчваше съдържаност. Не искаше излишно да дразни.

Джонсън ядеше сухари. Добринин наблюдаваше необичайно големите му месести уши, които се поклащаха от едната страна на другата.

– Румъния в опасност ли е? – попита Джонсън.

– Не.

– Събитията в Чехословакия не трябва да блокират преговорите за намаляване на ядрените оръжия. Те са приоритет на нашата външна политика и мисля, че светът ще ни разбере. – Той поклати глава и одобрително кимна. – Утре сутрин с министър Дийн Ръск и моите съветници ще обсъдим Вашата информация. Ще Ви дадем отговор.

Джонсън допи уискито. Джак му наля отново. Забеляза, че и Добринин го беше изпил. Съветският посланик с поглед даде знак, че е съгласен на още една чашка.

Президентът запали цигара, изпусна дима и се усмихна.

– Утре сутрин възнамерявам да уведомя широката общественост за намерението си да посетя Съветския съюз. Поканих на закуска няколко приятели, за да им известя тази радостна новина. Много бих се радвал, Ваше Превъзходителство, да получа и становището на Вашето правителство за това мое посещение, преди да го съобщя на обществеността. Мисля, че това посещение е изключително важно за нашите две държави. Да вдигнем тост за развитието на отношенията между нашите велики и могъщи страни.

Добринин се облещи. Не разбираше. Цял един щаб с най-добрите експерти по съветско-американски отношения работеше върху каталога от аргументи, които стояха приготвени в джоба му. Изобщо не беше необходимо да ги използва. Президентът вдигна тост за втори път. Добринин забеляза учудване и по лицата на Ростоу и Валети. Чувстваше се разочарован от становището на президента. Предварително се

беше настроил да получи похвална телеграма от „най-висшестоящия“ за геройската защита на „операцията“. Но остана с празни ръце.

– Разбира се, господине, ще направя всичко възможно становището на моята държава да бъде на масата Ви утре сутрин до девет часа. Още отсега обаче мога да Ви уверя, че то ще бъде положително – обърна се той към президента по повод на неговата молба за становище от Москва във връзка с предстоящото му посещение.

След това президентът започна да разказва смешни истории от Тексас. Добринин изпи чашата уиски на екс. Президентът лично му наля следваща. Беше очевидно, че Джонсън не можеше да скрие доброто си настроение. Въпреки че знаеше, че съветската инвазия ще попречи на подписването на договора за контрол на оръжия, от радост искаше да прегърне Добринин. Добринин, опитен дипломат, си мислеше същото. Той беше кадър на стария и стабилен контингент на съветската дипломация, дисциплиниран войник на съветските външни служби, който никога не си позволяваше на глас да изрази своето мнение, въпреки че го имаше. Гледаше пред себе си доволения президент и знаеше, че и той си мисли същото. Тези глупаци в Кремъл не биха могли да направят за своя непримирим враг нищо по-добро от това. Усмихна се на себе си, спомняйки си, че в момента, в който научи за окончателното решение на Политбюро за инвазията, в него се пробуди нещо като здрав селски разум и той поиска да подаде оставка. Сега се радваше на представата за похвалата, която предстоеше да получи от Москва. Щеше да напише една преувеличена телеграма за приема у президента и геройски да изтъкне как е защитил „операцията“ в Чехословакия.

– Аз имам много приятен спомен от неотдавнашната ми среща с Вашия високоуважаем премиер Косигин в Гласбъро. Поздравете го сърдечно от мен – продължи Джонсън.

Ростоу се мръщеше все повече и повече, но се овладя и не прекъсна президента. На раздяла със съветския посланик президентът отново помоли за бърз отговор от Москва и подчерта, че с нетърпение очаква посещението си там. Когато съветският посланик напусна Овалния кабинет, Джонсън бързо включи телевизора. Оставаха няколко минути до края на мача. Беше ясно, че „Lakers“ ще бият. Въпреки това президентът се усмихваше. Наля уиски на сътрудниците си.

– Още утре на заглавните страници на световните медии новината за съветската инвазия в Чехословакия ще засенчи и замени новината за нашата операция във Виетнам. Наздраве, господа!

Добринин се върна в съветското посолство и веднага написа телеграма до Москва, в която информираше за приема у президента и препро-

ръчваше да му се даде положително становище за обмисляната визита. И действително положителното становище на Москва дойде след няколко часа. Той позвъни на съветника си и помоли да го свържат с министъра на външните работи Дийн Ръск. Докато чакаше да го свържат, от радост си наля чиста московска водка. В Москва не бяха и сънували за такава позитивна реакция на президента. Посланикът леко се притесни от факта, че съветникът му дълго време не успяваше да го свърже с Foreign Office¹. Съветникът влезе в кабинета.

– Какво става? – нервно попита Добринин.

– Другарю посланик, трябва веднага да отидете в Министерството на външните работи. Току-що ни донесоха нота, подписана от министър Ръск.

Добринин усещаше, че професионалистите във Външно ще заемат малко по-различна позиция от тази на президента. Джонсън беше неопитен тексаски фермер, а във външната политика на САЩ по традиция Конгресът имаше решаващата дума. Надяваше се по някакъв начин да повлияе на министър Дийн Ръск и да смекчи евентуалното остро изказване. За всеки случай взе със себе си и неофициалното становище, което не се наложи да използва пред президента.

Късно през нощта Дийн Ръск прие посланика в кабинета си. Уведоми Добринин, че току-що се връща от Белия дом със задачата да му предаде декларацията на правителството на САЩ. Със спокоен глас Ръск му прочете декларацията, в която се казваше, че САЩ нямат информация за каквато и било покана на войските от Варшавския договор от страна на официални представители на Чехословакия. Накрая имаше препоръка към посланика да прецени още веднъж дали е уместно да се популяризира предваритено посещението на президента на САЩ в СССР. Добринин разбра, че посещението на президента се отлага.

След няколко дни Линдън Бейнс Джонсън се срещна с началници от щаба на американската армия. Те единодушно решиха, че срещу СССР в никакъв случай няма да се използва сила. Освен това Джонсън заповяда оттук нататък инвазията да не бъде осъждана публично. И полугшеговито допълни:

– Надяваме се Москва да оцени, че ние в САЩ не сме агресори.

¹ Foreign Office (англ.) – британското външно министерство – Б. пр.

IX глава Братислава, 1968

В студентската стая имаше комар, който заедно с непоносимата горещина беше гаранция, че Балаж няма да се наспи през нощта. Той се унесе едва рано сутринта, но будилникът прекъсна опита му за сън. С кисела физиономия навлече втвърдения от цимента комбинезон. Термометърът показваше десет градуса, а беше едва четири часа сутринта. Балаж работеше като бригадир на строежа на новите трамвайни релси в новия братиславски комплекс „Щърковец“. Возеше цимент от село Рогожник до бетонобъркачките, разположени тук-там из градинките. Успоредно на релсите се изграждаше бетонно шосе с две платна до братиславския жилищен комплекс „Вракуня“.

Балаж живееше на ъгъла на улиците „Белопотоцка“ и „Лехоцка“, близо до Централна гара. Всяка сутрин хващаше ранния влак до град Търнава, където на гарата го чакаше шофьорът Фери, и двамата поемаха към село Рогожник. Този ден Балаж имаше прекрасно настроение. С Фери се бяха разбрали, че следобед ще свършат по-рано от обикновено и ще отидат на мача на „Спартак“ – Търнава, и „Цървена звезда“ – Белград. Нямаше навика да закусва. Вместо това вземаше две филии с мас, лук и чушки, грижливо приготвени от майка му, и в четири и половина вече седеше в стария влак с дървени седалки. Включи транзистора. Гордеше се с него. По това време много малко хора имаха транзистори. До гарата ходеше по краткия път напъряко, по улица „Малиновска“, около ресторанта на градинарите, през тунела и нагоре по стълбите.

И днес бързаше. Излезе на улицата, но необичаен шум привлече вниманието му. Балаж беше студент първи курс в Икономическия университет. Икономистите караха задължителната си военна служба като танкисти. Звуча на танк върху твърд бетон би разпознал дори в полунощ. Колкото повече приближаваше към улица „Малиновска“, толкова повече този звук се усилваше, докато не се превърна в грохот.

От горния край на улицата се появиха танкове Т-52 и няколко стари Т-34. Някои от тях завиха по улица „Жилинска“, а други се движеха нагоре към гарата. Мина му през ум, че танковете отиват към „Фиршал“, където миналата година по случай Деня на победата се беше провел военен парад. Тогава по улиците на града преминаха три танкови взвода и няколко бронетранспортъра. Помисли си, че за военен парад танковете са необичайно много. Какъв ти военен парад? Днес не беше 9 май, а 21 август. Вероятно снимаха военен филм. По това време снимаха много такива. Влакът му потегляше след седем минути, така че ня-

маше кой знае колко време за размисъл. Пред Централна гара също имаше танкове. Чак сега забеляза, че на тях не беше чехословашкият герб, а бяха опасани с някакви чудновати бели ленти във формата на кръст. След пет минути щеше да стане четири и половина. На гарата нямаше много хора. Изтича по стълбите във вестибула на гарата, но при входа стояха войници, които не му разрешиха да влезе. Едва сега забеляза, че войниците говореха на руски. Познаваше Фери и знаеше, че ако изпусне ранния влак, той щеше да тръгне към село Рогожник сам, а Балаж щеше да остане без надница.

– Пуснете ме, трябва да хвана влака за Търнава.

Войниците стояха и пушеха, гледайки сковано пред себе си.

– Слушайте, мне надо на поезд. Я работаю в городе Трнава – започна на руски той, като повиши глас.

– Никакого поезда нет. Ничего нет. Иди домой!

– Но... Фери ме чака.

– Иди домой!!! – нервно изкрещя войникът.

Балаж се обърна и се запъти обратно към стълбите. Включи транзистора.

– През нощта на 20 срещу 21 август войските на Варшавския договор окупираха Чехословакия. Умоляваме гражданите да запазят спокойствие. Относно позицията на най-висшия партиен и държавен апарат ще ви информираме допълнително...

По радиото започна някаква тъжна мелодия. Балаж вървеше надолу по стълбите и имаше чувството, че сънува. Не можеше да повярва, че Съветският съюз беше направил това. Реши, че има някакво недоразумение, което до края на деня ще се изясни. Тогава още не знаеше, че през нощта на 20 август, в 23 часа, е започнала инвазията с кодово име „Операция Дунав“.

– Ще ви прочетем Декларация на Президиума на Централния комитет на Чехословашката комунистическа партия.

Радиостанция „Чехословакия“ бе прекъсната от тъжна музика. Развълнуваният глас на говорителката продължи:

– Вчера, 20 август 1968 г., около 23 часа вечерта войските на Полската народна република, Германската демократична република, Унгарската демократична република и Българската народна република стъпиха на чехословашка територия, преминавайки през държавната граница на Чехословашката социалистическа република...

Балаж седна на стълбите. До него седяха две жени и плачеха.

– Не плачи. По радиото казаха, че американците ще дойдат да ни помогнат... – едната успокояваше другата.

Балаж запали цигара и се заслуша в новините. Войските на Варшавския договор започваха най-голямата военна операция от Втората световна война насам: 27 дивизии, 300 000 войници, 6000 танка, 1000 самолета, 2000 оръдия и неуточнен брой специални ракети срещу неприятел, който не съществуваше...

Балаж допуши цигарата и се затича към къщи. На ъгъла между улиците „Жилинска“ и „Малиновска“ премина руски танк и събори един електрически стълб. Около танка стояха разни хора и заплашваха съветските войници със стиснати юмруци. Балаж отново включи транзистора. Говорителката четеше Обръщение към целия народ на Чехословашката социалистическа република, в което Дубчек, Свобода, Смърковски, Черник, Кригел и други върховни представители на държавата призоваваха гражданите да запазят спокойствие и достойнство.

– Умоляваме всички граждани на нашата република да запазят спокойствие и да не оказват съпротива на въоръжените сили, които идват.

В този момент по челото му изби студена пот. На пътя му застана руски войник. Прицели се в него с автомата си и му изкрещя нещо.

Превод от словашки: **Фабиола Виценова**